

بررسی وضعیت کتابخانه‌های آموزشی متوسطه و پیش‌دانشگاهی شهرستان‌های غرب گیلان

عباس اسلامی^۱

بهرام بابایی^۲

چکیده

پژوهش حاضر با روش پیمایشی، با هدف بررسی و مقایسه کتابخانه مدارس متوسطه و پیش‌دانشگاهی شهرستان‌های غرب استان گیلان، به منظور شناختن مشکلات و ضعف‌های کتابخانه‌ها انجام شده است. ابزار مورد استفاده در این تحقیق یک پرسشنامه ۴۹ سؤالی است که در ۷۰ مدرسه متوسطه در شهرستان‌های غرب گیلان، اجرا گردیده است. براساس یافته‌ها تنها ۴/۳ درصد کتابخانه‌های آموزشی مقرر و قوانین مدونی در زمینه خط‌مشی و سیاست‌ها دارند. در ۸۲/۹ درصد کتابخانه‌ها میزان بودجه کتابخانه نامعلوم است و مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده بودجه آنها معاونت پژوهشی است. به لحاظ فضا و تجهیزات، تمامی کتابخانه‌ها کمتر از ۴۳ متر فضا در اختیار دارند. تعداد صندلی‌ها و میزهای مطالعه آنها کمتر از حد استاندارد است. مجموعه ۶۷/۱ درصد کتابخانه‌ها براساس موضوعی طبقه‌بندی شده و ۸۰ درصد آنها به صورت قفسه باز اداره می‌شوند. بیش از نصف جامعه آماری مورد پژوهش کمتر از ۱۵۰۰ کتاب دارند. تنها ۱ کتابخانه مجموعه‌ای در حدود ۵۰۰۰ جلد کتاب دارد. بیشتر کتاب‌ها در زمینه مذهبی می‌باشند. ۴۲/۹ درصد کتابخانه‌های مدارس توسط کتابدار و ۲۰ درصد توسط معلم پرورشی اداره می‌گردند. مدرک تحصیلی ۴۷/۱ درصد کتابداران فوق‌دیپلم است. انتخاب و تهیه کتاب در ۵۸/۶ درصد جامعه آماری توسط مدیر و معاونان انجام می‌شود. ۸۶/۸۶ درصد از این کتابخانه‌ها فقط ۶ ساعت در هفته فعال هستند. ۹۸/۶ درصد از مراجعه‌ها در زنگ تفریح انجام می‌شود. ۶۱/۴ درصد این کتابخانه‌ها به مدت یک هفته کتاب را به امانت می‌دهند. در ۶۸/۶ درصد از کتابخانه‌ها اطلاع‌رسانی از طریق نصب اطلاعیه در تابلو اعلانات صورت می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها

مدارس متوسطه، استان گیلان، استاندارد کتابخانه‌های آموزشی، کتابخانه‌های مدارس.

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران Esl_aba@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد اداره آموزش و پرورش شهرستان طالش

مقدمه

آموزش و پرورش را می‌توان زیربنایی‌ترین نهاد هر جامعه به‌شمار آورد، چرا که آینده جوامع بشری توسط نظام‌های تعلیم و تربیت رقم زده می‌شود. این نهاد با رشد و تکامل افراد بشر سروکار دارد و دارای فرایندی است که با ارائه اطلاعات و مهارت‌های لازم، فرد را از وضع موجود به وضع مطلوب می‌رساند. اما امروزه، تعلیم و تربیت با چالش‌های جدیدی روبه‌روست. از یک سو، انبوه اطلاعات و پیشرفت علم و فناوری، و از سوی دیگر فرایند آموزش که محدود به کتاب‌های درسی است، در چنین شرایطی مفاهیم اساسی تعلیم و تربیت باید بازنگری شود (۶: ۱۴۵). کراور^۳ (۱۹۹۵) معتقد است کتابخانه‌های مدارس نقش مهمی در فراهم کردن اطلاعات دانش‌آموزان و آموزش نحوه دسترسی به اطلاعات و استفاده از آن دارند (۱۰: ۱۴).

به‌علاوه، کتابخانه‌های آموزشی در آموزش نقش حیاتی دارند و می‌توانند به حمایت کامل از برنامه‌های آموزشی بپردازند. در حقیقت این کتابخانه‌ها باید به‌عنوان آزمایشگاه یادگیری تلقی شوند و همگام با پیشرفت‌های قرن بیست و یکم پویایی داشته باشند. پویایی نظام آموزشی کشور در گرو بهره‌گیری از کتابخانه‌های آموزشی در نقش یک ابزار آموزش است. در این پژوهش سعی شده، این مسئله از جنبه مدیریتی بررسی گردد. ابتدا باید مدیران و مسئولان آموزش و پرورش را نسبت به اهمیت وجود این کتابخانه‌ها آگاه کرد، تا در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها و

تخصیص بودجه و نیروی انسانی متخصص به این کتابخانه‌ها با دید بازتری بنگرند.

بیان مسئله

به‌رغم تأثیر مهمی که کتابخانه‌های آموزشی می‌توانند در جریان آموزش و پرورش داشته باشند، هنوز فلسفه وجودی و نقش و وظایف آنها در بدنه نظام آموزش و پرورش کشورمان به‌درستی تعیین نشده است (۲: ۲۱۲). با توجه به نتایج به‌دست آمده از تحقیقات انجام شده در این زمینه، به‌ویژه در کشورهای پیشرفته، اهمیت کتابخانه‌های آموزشی به‌وضوح روشن است. کتابخانه‌هایی که به لحاظ تطابق با استانداردها مانند کارمندان تمام‌وقت، بودجه و فضای مناسب، و منابع دارای جایگاه خوبی هستند، در مقایسه با کتابخانه‌هایی که شرایط خوبی ندارند در میزان مطالعه و بهبود نمرات دانش‌آموزان نقش مهمی دارند. آگاهی از وضعیت کتابخانه‌های آموزشی هر منطقه، اطلاعات لازم را جهت برنامه‌ریزی برای بهبود وضع موجود به مدیران و برنامه‌ریزان مناطق مختلف کشور می‌دهد.

جامعه مورد مطالعه

کلیه کتابخانه‌های آموزشی متوسطه و پیش‌دانشگاهی شهرستان‌های غرب استان گیلان که دارای حداقل ۳۰۰۰ جلد کتاب، یک کتابدار، و مکانی به نام کتابخانه مستقل می‌باشند انتخاب گردید. که براساس جدول ذیل است و اطلاعات آن براساس اطلاعات آماری کارشناسی فرهنگی و هنری آموزش و پرورش استان گیلان در سال تحصیلی ۸۵-۸۶ است.

جدول ۱. آمار کلیه کتابخانه‌های آموزشی متوسطه و پیش‌دانشگاهی شهرستان‌های غرب استان گیلان

نام شهرستان	تعداد مدارس دارای کتابخانه مستقل		تعداد کتاب
	دخترانه	پسرانه	
آستارا	۵	۳	۲۴۵۵۰
طلش	۷	۵	۳۹۲۰۰
رضوان‌شهر	۳	۴	۲۱۵۰۰
انزلی	۸	۵	۳۹۸۰۰
ماسال	۳	۳	۱۸۷۰۰
فومن	۴	۲	۱۸۲۰۰
صومعه‌سرا	۴	۳	۲۲۰۰۰
شفشفت	۳	۲	۱۵۴۰۰
تولمات	۳	۳	۱۸۴۰۰
جمع کل	۴۰	۳۰	۲۴۲۰۰

موجود کتابخانه‌های آموزشی و مقایسه با استانداردهای مورد قبول، تهیه و تنظیم گردید. پس از مشخص شدن حجم نمونه و انتخاب تصادفی آن، پرسشنامه اجرا گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. استفاده شد.

پرسش‌های اساسی تحقیق

۱. آیا کتابخانه دارای خط‌مشی و سیاست‌های مستقل مدون منطبق با استاندارد است؟
 ۲. آیا کتابخانه دارای بودجه مستقل متناسب با استانداردهای کتابخانه‌های مدارس است؟

۳. آیا فضا و تجهیزات کتابخانه آموزشی با استانداردهای کتابخانه‌های مدارس همخوانی دارد؟

۴. آیا مجموعه‌سازی در کتابخانه براساس استانداردها فراهم شده است؟

۵. آیا نیروی انسانی به‌کارگرفته شده برای اداره کتابخانه براساس معیارهای کتابخانه‌های آموزشی گزینش شده است؟

۶. آیا کتابخانه‌ها در ارائه خدمات و انجام فعالیت‌ها براساس استانداردها عمل می‌نمایند؟

۷. آیا خدمات و امکانات کتابخانه مدرسه براساس استانداردها ترویج و تبلیغ می‌شوند؟

پیشینه پژوهش

بنی‌اقبال و رزاقی اصفهانی (۱۳۸۵) پژوهشی با هدف بررسی وضعیت کتابخانه‌های مراکز پیش‌دانشگاهی شهر تهران انجام داده‌اند. نتایج بیانگر آن است برای هر دانش‌آموز کمتر از دو جلد کتاب تست در مجموعه موجود است، نسبت

ابزار گردآوری و شیوه‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این پژوهش به منظور دستیابی به اطلاعات مربوط به کتابخانه‌های آموزشی مورد مطالعه استان از ابزار پرسشنامه (به همراه مشاهده مستقیم) استفاده گردید. بدین ترتیب که با انجام یک بررسی گسترده، ویژگی‌های کتابخانه‌های آموزشی از نظر فضا، تجهیزات، امکانات مادی، و انسانی به‌صورت استاندارد (معیارهای تعیین شده) مشخص و معلوم شد.

برای تدوین پرسشنامه، ۷ سؤال اصلی رسالت و خط‌مشی، بودجه، فضا و تجهیزات، مجموعه، نیروی انسانی، خدمات و فعالیت‌ها و ترویج خدمات کتابخانه، و ارتقای یادگیری طراحی شد. سپس برای هر کدام از خوشه‌های اصلی، زیرخوشه‌هایی تدوین گردید. سپس از هریک یا چند زیرخوشه یک سؤال بسته (مجموعاً ۴۹ سؤال) به منظور آگاهی از وضعیت

کتاب‌های مرتبط با مواد درسی کمتر از یک جلد به ازای هر دانش‌آموز است. همچنین میزان بهره‌گیری از خدمات کتابخانه برای هر دانش‌آموز سه دقیقه در هفته است و به ازای هر ۲۹۳۰ دانش‌آموز یک کتابدار وجود دارد (۱: ۹۷-۱۱۴).

صمدی‌علی‌نیا (۱۳۸۵)، پژوهشی با هدف بررسی وضعیت کیفی کتابخانه‌های آموزشگاهی (دبیرستانی) شهر اصفهان از لحاظ مدیریت، نیروی انسانی، بودجه، منابع، و فضا انجام داده است. یافته‌ها نشان داد ۷۰ درصد کتابخانه‌های آموزشگاهی کتابدار ندارند و فقط ۴ درصد دارای تحصیلات کتابداری می‌باشند. بیشتر موضوعات کتاب‌های این کتابخانه‌ها مذهبی و کمترین آنها ورزشی هستند. کتابخانه‌ها تحت پوشش سرانه پرورشی بوده و آیین‌نامه اجرایی و بودجه مستقل ندارند (۷).

جمشیدی (۱۳۸۶)، پژوهشی با هدف بررسی وضعیت کتابخانه‌های آموزشگاهی مقطع متوسطه در استان کرمانشاه از نظر فضا، بودجه، امکانات و تجهیزات، نیروی انسانی، کمیت مجموعه، و ارائه خدمات انجام داد. نتایج نشان می‌دهد ۸۰/۹۷ درصد مدارس، دارای کتابخانه هستند. ۳۲/۸۳ درصد کتابخانه‌ها به وسیله کتابداران اداره می‌شوند و فقط سرپرست ۹/۳۴ درصد از آنها در رشته کتابداری تحصیل کرده‌اند. ۹۱/۲۷ درصد کتابخانه‌ها بودجه مدون و اختصاصی ندارند. فضای کتابخانه‌ها بسیار محدود است و فقط ۵/۷۲ درصد آنها دسترسی به اینترنت را برای کاربران فراهم می‌کنند (۵). در خارج از کشور تحقیقات زیادی در این زمینه انجام شده و بیشتر این تحقیقات

به بررسی نقش کتابخانه‌های آموزشگاهی در نمرات امتحانی، و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته‌اند.

لانس^۴ (۲۰۰۴)، در تحقیقی با عنوان «کتابخانه‌ها و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» به این نتایج رسید که دانش‌آموزان مدارس که دارای کتابخانه‌های با کارمندان با تجربه و توانا، منابع اطلاعاتی غنی، و بودجه مناسب و کافی هستند، به میزان ۱۰ تا ۲۵ درصد در امتحانات موفق‌تر از دانش‌آموزانی هستند که از کتابخانه‌هایی استفاده می‌کنند که به لحاظ امکانات و منابع وضعیت خوبی ندارند. به علاوه، هر چه ساعات باز بودن کتابخانه‌ها بیشتر باشد، سطح نمرات دانش‌آموزان بالاتر است. لانس همچنین به این نتیجه رسید که کیفیت برنامه‌های کتابخانه آموزشگاه برای پیشرفت تحصیلی جزء عوامل مهم است (۱۱).

کویش^۵ (۲۰۰۵)، در پژوهشی به بررسی کتابخانه‌ها و معلم-کتابداران مدارس ایالات مختلف کانادا پرداخت. برخی یافته‌های او نشان داد که در ایالت ایسلند ۳۴/۸ درصد مدارس دارای یک یا بیشتر معلم-کتابدار هستند، که در مقایسه با ایالت‌های کبک (۲ درصد) و آلسترا (۳/۶ درصد) قابل توجه به نظر می‌رسد. به لحاظ بودجه نیز بودجه بیشتر کتابخانه‌ها از طریق مدرسه تأمین می‌شود (۶۵/۷ درصد) و برخی از طریق هیئت امنای مدرسه یا منطقه (۶۰/۵ درصد) و برخی دیگر از طریق دولت‌های ایالتی (۲۶/۷ درصد). ۲۹ درصد نیز از سایر منابع مانند کمک‌های مردمی استفاده می‌کنند (۹).

آموزشگاهی در ارتباط با کدام عامل زیر بنیان نهاده شده است؟

جدول ۳. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۲ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بی جواب	۱۲	۱۷/۱
برنامه‌های درسی	۴۷	۶۷/۱
شیوه آموزشی	۷	۱۰/۱
استاندارد و ضوابط ملی	۱	۱/۴
نیازهای علمی معلمان	۳	۴/۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با مشاهده جدول ۳ درمی‌یابیم که وظایف ۶۷/۱ درصد کتابخانه‌های مدارس غرب استان گیلان، براساس برنامه‌های درسی مدرسه بنیان نهاده شده است و سایر وظایف کم‌رنگ‌تر هستند.

پرسش اساسی دوم. وضعیت بودجه کتابخانه مدارس غرب گیلان چگونه است؟
برای مطالعه و بررسی دومین استاندارد موردنظر یعنی «بودجه» در این پرسشنامه ۵ سؤال مطرح گردید که در زیر به بررسی تک تک سؤال‌ها پرداخته می‌شود.

سؤال سوم پرسشنامه: جهت تخصیص میزان بودجه کتابخانه مدرسه، مسئول کتابخانه درباره کدام یک از موارد زیر اطلاعات کافی دارد؟

بیوگهام^۶ (۲۰۰۰)، مطالعه‌ای بر روی مدارس ماساچوست انجام داد. برخی یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد دانش‌آموزان مدرسه‌هایی که دارای معلم-کتابدار تمام وقت هستند، نسبت به دانش‌آموزان کتابخانه‌های فاقد معلم-کتابدار، نمرات و وضعیت تحصیلی بهتری دارند (۸).

تجزیه و تحلیل داده‌ها به تفکیک سؤال‌های پژوهش

پرسش اساسی اول. آیا کتابخانه دارای خط‌مشی و سیاست‌های مستقل مدون است؟
برای پاسخ به این سؤال، ۲ سؤال در پرسشنامه اصلی گنجانده شده، که ابتدا، وضعیت کتابخانه‌ها را از لحاظ دارا بودن قوانین مکتوب در سؤال اول و سپس نقش و وظایف کتابخانه‌ها را با توجه به برنامه‌ها و نیازها مورد بررسی قرار دادیم.
سؤال اول آیا کتابخانه دارای قوانین و مقررات مکتوبی درباره موارد زیر است؟

جدول ۲. فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۱ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بی جواب	۲۱	۳۰
رسالت کتابخانه آموزشگاه	۲۶	۳۷/۱
خط‌مشی و سیاست‌های کتابخانه	۳	۴/۳
نحوه نظارت و ارزیابی عملکرد	۲۰	۲۸/۶
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۲، ۳۷/۱ درصد مقررات کتابخانه‌های مدارس غرب گیلان در زمینه رسالت کتابخانه‌هاست.

سؤال دوم: نقش وظایف کتابخانه‌های

جدول ۴. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۳ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد
اطلاع‌یابی از روند بودجه‌بندی مدرسه	۱۲	۱۷/۱
آگاهی از برنامه زمان‌بندی شده گردش بودجه در مدرسه	۱۰	۱۴/۳
شناسایی نیازهای کتابخانه و اطلاع‌رسانی مستمر و مناسب به مسئولان	۵۸	۸۲/۹
سایر موارد	۳	۴/۳

با مشاهده جدول ۴ درمی‌یابیم که فقط ۱۷/۱ درصد از بودجه کتابخانه‌های مدارس استان گیلان براساس اطلاع‌یابی از روند بودجه‌بندی مدرسه تأمین می‌گردد.

سؤال چهارم پرسشنامه: برنامه بودجه کتابخانه آموزشگاه شما با توجه به کدام یک از موارد زیر تدوین شده است؟

جدول ۵. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۴ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد
هزینه تهیه منابع جدید	۵۵	۷۸/۶
هزینه تهیه مواد و لوازم اداری	۱۱	۱۵/۷
هزینه فعالیت‌های جاری مربوط به ترویج و تبلیغ کتابخانه	۱۱	۱۵/۷
هزینه دسترسی به پایگاه‌ها و تجهیزات اطلاع‌رسانی	۱	۱/۴
هزینه‌های تعمیر وسایل و تجهیزات و نگهداری و سرویس آنها	۳۷	۵۲/۹
هزینه‌های سرمایه‌ای کتابخانه	۲۵	۳۵/۷
سایر موارد	۲	۲/۹

جدول ۵ نشان می‌دهد، ۷۸/۶ درصد بودجه کتابخانه‌ها با توجه به هزینه تهیه منابع جدید در نظر گرفته می‌شود.

سؤال پنجم پرسشنامه: میزان بودجه کتابخانه آموزشگاهی کدام مورد زیر است:

جدول ۶. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۵ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد
۱ درصد سرانه دانش‌آموزی	۱۱	۱۵/۷
حداقل ۵ درصد سرانه دانش‌آموزی	۱	۱/۴
میزان بودجه نامعلوم	۵۸	۸۲/۹
جمع	۷۰	۱۰۰

همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، میزان بودجه ۸۲/۹ درصد کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب گیلان نامعلوم است.

سؤال ششم پرسشنامه: برای سؤال در صورت نداشتن بودجه مالی مستقل، بودجه کتابخانه آموزشگاه شما از کدام یک از منابع زیر تأمین می‌شود؟

جدول ۷. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۶ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد
معاونت پرورشی آموزش و پرورش	۴۲	۶۰
اولیای دانش‌آموزان	۷	۱۰
کانون پرورش فکری کودکان	۰	۰
اداره ارشاد اسلامی	۰	۰
منابع دیگر	۲۱	۳۰

پرسش اساسی سوم. آیا فضا و تجهیزات کتابخانه آموزشگاه با استانداردهای کتابخانه مدارس همخوانی دارد؟
برای پاسخ به این سؤال اساسی، در این پرسشنامه، ۱۶ سؤال مطرح گردید:

سؤال هفتم پرسشنامه: کتابخانه آموزشگاه شما در کدامیک از محل های زیر واقع شده است؟

جدول ۸. جدول فراوانی پاسخ ها به سؤال ۷ پرسشنامه تحقیق

گزینه ها	فراوانی	درصد
بدون جواب	۲	۲/۹
طبقه همکف	۳۰	۴۲/۹
جلوی ساختمان	۱	۱/۴
نزدیک ترین محل	۲۴	۳۴/۳
سایر	۱۳	۱۸/۶
جمع	۷۰	۱۰۰

همان طور که در جدول ۸ مشهود است. ۴۲/۹ درصد کتابخانه ها در طبقه همکف مدارس قرار دارند، ۱/۴ درصد در جلوی ساختمان، ۳۴/۳ درصد در نزدیک ترین محل ساختمان مدرسه، و ۱۸/۶ درصد در مکان های دیگر قرار دارند.

سؤال هشتم پرسشنامه: فضا و سطح ساختمان کتابخانه چند متر است؟

جدول ۹. جدول فراوانی پاسخ ها به سؤال ۸ پرسشنامه پژوهش

گزینه ها (مترمربع)	فراوانی	درصد
۱۲	۳۱	۴۴/۲۸
۱۵	۳	۴/۲۸
۱۶	۲	۲/۸۶
۲۰	۵	۷/۱۴
۲۴	۱	۱/۴۳
۲۵	۱۰	۱۴/۲۹
۳۰	۶	۸/۵۷
۳۵	۱۰	۱۴/۲۹
۳۶	۱	۱/۴۳
۴۳	۱	۱/۴۳
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۹ نشان می دهد، ۴۴/۲۸ درصد از کتابخانه ها، حداکثر، ۱۲ مترمربع از فضای مدارس را به خود اختصاص داده اند.

سؤال ۹ پرسشنامه پژوهش: برای سؤال، فضای لازم برای کدامیک از موارد زیر در نظر گرفته شده است؟

جدول ۱۰. جدول فراوانی پاسخ ها به سؤال ۹ پرسشنامه تحقیق

گزینه ها	فراوانی	درصد
فضای اصلی کتابخانه	۴۸	۶۸/۶
اتاق کتابدار	۱۴	۲۰
اتاق وسایل سمعی و بصری	۴	۵/۷
امکانات دیگر	۵	۷/۱

با مشاهده جدول ۱۰ درمی یابیم که فضای ۶۸/۶ درصد از کتابخانه های مدارس غرب استان مختص به خود کتابخانه است.

سؤال ۱۰ پرسشنامه پژوهش: کدامیک از وسایل کمک آموزشی (سمعی و بصری) در کتابخانه مدرسه وجود دارد؟

جدول ۱۱. جدول فراوانی پاسخ ها به سؤال ۱۰ پرسشنامه تحقیق

وسایل کمک آموزشی	فراوانی	درصد فراوانی
رادیو و ضبط	۴۴	۶۲/۹
ویدئو	۲۹	۴۱/۴
تلویزیون	۳۱	۴۴/۳
پروژکتور	۹	۱۲/۹
اورهد	۹	۱۲/۹
دوربین عکاسی	۲۹	۴۱/۴
فیلم	۲۴	۳۴/۴
نوار ویدئو	۳۰	۴۲/۹
نوار ضبط صوت	۵۷/۱	۵۷/۱
سایر وسایل	۱	۱/۴
هیچ کدام	۶	۸/۶

جدول ۱۱ نشان می‌دهد ۸/۶ درصد از این کتابخانه‌ها فاقد امکانات سمعی و بصری اختصاصی هستند.

سؤال ۱۱ پرسشنامه: وسایل و تجهیزات موجود در کتابخانه آموزشگاه شما شامل کدامیک از موارد زیر است؟

جدول ۱۲. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۱۱ پرسشنامه

تحقیق

درصد فراوانی	فراوانی	وسایل و تجهیزات
۲۷/۱	۱۹	صندلی و میزهای مطالعه مجهز
۷۲/۹	۵۱	قفسه کتاب
۱۱/۴	۸	برگه‌دان
۱۴/۳	۱۰	قفسه روزنامه
۱۴/۳	۲	کتاب بر، میز نقشه کشی، جای مخصوص اطلس و...
۲/۹	۱	کابینت‌های ویژه نگهداری رسانه‌های ...
۱/۴	۱۶	تابلو یا جعبه اعلانات
۲۲/۹	۴	وسایل نمایشی کتاب‌های تازه و...
۵/۷	۲۷	میز و صندلی امانت
۳۸/۶	۱۲	میز و صندلی برای کارمندان
۱۷/۱	۱	پلکان کتابخانه
۱/۴	۱۹	ماشین تکثیر

با مشاهده جدول ۱۲ می‌توان بیان نمود که تنها وسیله‌ای که بیشتر کتابخانه‌های مدارس غرب استان گیلان از آن برخوردار هستند قفسه کتاب (۷/۲۹ درصد) و پس از آن، میز و صندلی امانات (۳۸/۶ درصد) است.

سؤال ۱۲ پرسشنامه تحقیق: ابعاد میز مطالعه چهار نفره کتابخانه شما با معیار مشخص

شده مطابقت دارد؟

جدول ۱۳. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۱۲ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
سطح میز ۸۰ × ۱۲۵	بلی	۲۷	۳۸/۶
	خیر	۴۳	۶۱/۴
بلندی میز ۷۳-۷۶	بلی	۲۷	۳۸/۶
	خیر	۴۳	۶۱/۴

با مشاهده جدول ۱۳ درمی‌یابیم که فقط ۳۸/۶ درصد از کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب استان گیلان دارای میزهایی هستند که از نظر سطح و بلندی مورد تأییدند.

سؤال ۱۳ پرسشنامه تحقیق: ابعاد صندلی مطالعه کتابخانه شما با معیار مشخص شده مطابقت دارد؟

جدول ۱۴. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۱۳ پرسشنامه پژوهش

گزینه‌ها	پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
ارتفاع ۷۰ سانتی‌متر	بلی	۲۹	۴۱/۴
	خیر	۴۱	۵۸/۶
بلندی ۴۶ سانتی‌متر	بلی	۲۹	۴۱/۴
	خیر	۴۱	۵۸/۶

همان‌طور که از جدول ۱۴ مشهود است، فقط ۴۱/۴ درصد از کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب استان گیلان دارای صندلی‌هایی هستند که از لحاظ ارتفاع و بلندی مورد تأیید باشند.

سؤال ۱۴ پرسشنامه: ابعاد قفسه کتاب کتابخانه با معیار مشخص شده مطابقت دارد؟

جدول ۱۵. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۱۴ پرسشنامه

پژوهش

گزینه‌ها	پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
ارتفاع ۱۹۰ سانتی‌متر	بلی	۴۰	۵۷/۱
	خیر	۳۰	۴۲/۹
عرض ۲۵ سانتی‌متر	بلی	۴۱	۵۸/۶
	خیر	۲۹	۴۱/۴

با مشاهده جدول ۱۵ در می‌یابیم که بیش از نیمی از کتابخانه‌ها از نظر قفسه کتاب در حد استاندارد هستند.

سؤال ۱۵ پرسشنامه: ابعاد قفسه نمایش کتاب با معیار مشخص شده مطابقت دارد؟

جدول ۱۶. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۱۵ پرسشنامه

تحقیق

گزینه‌ها	پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
ارتفاع ۱۳۵ سانتی‌متر	بلی	۲۹	۴۱/۴
	خیر	۴۱	۵۸/۶
عرض ۹۰ سانتی‌متر	بلی	۲۹	۴۱/۴
	خیر	۴۱	۵۸/۶

با توجه به داده‌های جدول ۱۶ می‌توان بیان داشت که فقط ۴۱/۴ درصد از کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب استان گیلان دارای قفسه استاندارد نمایش کتاب می‌باشند.

سؤال ۱۶ پرسشنامه: آیا محل برگه‌دان کتابخانه نزدیک در ورودی کتابخانه است و به آسانی در دسترس دانش‌آموز قرار دارد؟

جدول ۱۷. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۱۶ پرسشنامه

پژوهش

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
بله	۱۴	۲۰
خیر	۵۶	۸۰
جمع	۷۰	۱۰۰

از داده‌های جدول ۱۷ چنین استنباط می‌گردد که فقط ۲۰ درصد برگه‌دان‌ها در دسترس دانش‌آموزان قرار دارد.

سؤال ۱۷ پرسشنامه: برگه‌دان دارای چند خانه است؟

جدول ۱۸. فراوانی پاسخها به سؤال ۱۷ پرسشنامه پژوهش

تعداد خانه‌های برگه‌دان	فراوانی	درصد فراوانی
۲	۶۱	۸۷/۱۴
۱۰	۱	۱/۴۳
۱۸	۵	۷/۱۴
۲۰	۱	۱/۴۳
۲۵	۱	۱/۴۳
۶۶	۱	۱/۴۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۱۸ در می‌یابیم ۸۷/۱۴ درصد از کتابخانه‌های آموزشگاه‌ها فقط دارای ۲ برگه‌دان هستند.

سؤال ۱۸ پرسشنامه: آیا اندازه برگه‌دان کتابخانه آموزشگاه با معیارهای مشخص شده مطابقت دارد؟

جدول ۱۹. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۱۸ پرسشنامه

تحقیق

گزینه‌ها	پاسخ‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
ارتفاع پایه	بلی	۷	۱۰
۶۰ سانتی‌متر	خیر	۶۳	۹۰
پهنا (عرض)	بلی	۵	۷/۱
۰۹ سانتی‌متر	خیر	۶۵	۹۲/۲
عمق	بلی	۶	۸/۶
۴۶ سانتیمتر	خیر	۶۴	۹۱/۴
پهنا و ارتفاع کثو	بلی	۵	۷/۱
۱۱ × ۱۵ سانتی‌متر	خیر	۶۵	۹۲/۲

۲-۲/۳ متر مربع است؟

جدول ۲۱. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۲۰ پرسشنامه پژوهش

پاسخ‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
۱۰۰	۷۰	خیر

همان‌طور که مشهود است، هیچ‌کدام از کتابخانه‌های آموزشگاه‌های مورد مطالعه دارای فضای مطالعه مناسب نیستند.

سؤال ۲۱ پرسشنامه: آیا محل مخصوص مطالعه برای دانش‌آموزان در کتابخانه آموزشگاه شما برای هر ۵۰ نفر ۷۵ متر مربع است؟

جدول ۲۲. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۲۱ پرسشنامه پژوهش

پاسخ‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بله	۱	۱/۴
خیر	۶۹	۹۸/۶
جمع	۷۰	۱۰۰

بنابر جدول ۲۲ فقط در یک آموزشگاه محل مخصوص مطالعه برای دانش‌آموزان مطابق معیار تعیین شده است.

پرسش اساسی چهارم. آیا مجموعه‌سازی در کتابخانه براساس استانداردها فراهم شده است؟

برای بررسی مطالعه چهارمین استاندارد موردنظر در این پژوهش، ۱۰ سؤال مطرح گردیده است:

سؤال ۲۲ پرسشنامه: کتاب‌های کتابخانه شما بر چه اساسی طبقه‌بندی شده است؟

با مشاهده جدول ۱۹ می‌توان ادعا نمود که نزدیک به ۹۵ درصد از برگه‌دان‌های کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب استان گیلان فاقد معیارهای استاندارد هستند.

سؤال ۱۹ پرسشنامه: آیا به ازای هر ۱۰ نفر دانش‌آموز در کتابخانه آموزشگاه شما یک میز و صندلی مطالعه وجود دارد؟

جدول ۲۰. فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۱۹ پرسشنامه تحقیق

پاسخ‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بله	۲	۲/۹
خیر	۶۸	۹۷/۱
جمع	۷۰	۱۰۰

داده‌های جدول ۲۰ بیان می‌دارد که فقط حدود ۳ درصد از کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب گیلان به ازای هر ۱۰ نفر دانش‌آموز دارای یک میز و صندلی مطالعه است.

سؤال ۲۰ پرسشنامه: آیا فضای مطالعه برای هر دانش‌آموز در کتابخانه آموزشگاه شما

جدول ۲۳. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۲۲ پرسشنامه

تحقیق

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
طبقه‌بندی موضوعی	۴۷	۶۷/۱
طبقه‌بندی الفبایی	۱۳	۱۸/۶
اندازه کتاب	۱	۱/۴
دیویی	۶	۸/۶
نوع یگر	۳	۴/۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به جدول شماره ۲۳، ۶۷/۱ درصد از کتابخانه، کتابها را براساس موضوعی طبقه‌بندی نموده‌اند.

سؤال ۲۳ پرسشنامه: آیا کتابخانه آموزشگاه شما به صورت قفسه باز اداره می‌شود؟

جدول ۲۴. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۲۴ پرسشنامه تحقیق

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
بله	۵۶	۸۰
خیر	۱۴	۲۰
جمع	۷۰	۱۰۰

داده‌های جدول ۲۴ بیانگر این مطلب است که ۸۰ درصد کتابخانه‌ها، به صورت قفسه باز اداره می‌شوند.

سؤال ۲۴ پرسشنامه: آیا دانش‌آموزان شخصاً به کتاب دسترسی دارند؟

جدول ۲۵. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۲۴ پرسشنامه تحقیق

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
بله	۶۱	۸۷/۱
خیر	۹	۱۲/۹
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۲۵ نشان می‌دهد که ۸۷/۱ درصد از کتابها در دسترس دانش‌آموزان قرار دارند.

سؤال ۲۵ پرسشنامه: در کتابخانه آموزشگاه شما چند کتاب موجود است؟

جدول ۲۶. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۲۵ پرسشنامه

تحقیق

تعداد جلد کتاب	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی مترامکی
۱-۵۰۰	۲۰	۲۸/۵۷	۲۸/۵۷
۵۰۱-۱۰۰۰	۱۲	۱۷/۱۵	۴۵/۷۲
۱۰۰۱-۱۵۰۰	۴	۵/۷۱	۵۱/۴۳
۱۵۰۱-۲۰۰۰	۴	۵/۷۱	۵۷/۱۴
۲۰۰۱-۲۵۰۰	۴	۵/۷۱	۶۲/۸۵
۲۵۰۱-۳۰۰۰	۷	۱۰	۷۲/۸۵
۳۰۰۱-۳۵۰۰	۱۶	۲۲/۸۶	۹۵/۷۱
۴۰۰۱-۴۵۰۰	۱	۱/۴۳	۹۷/۱۴
۴۵۰۱-۵۰۰۰	۱	۱/۴۳	۹۸/۵۷
۴۵۰۱-۵۰۰۰	۱	۱/۴۳	۱۰۰
جمع	۷۰	۱۰۰	-

سؤال ۲۶ پرسشنامه: چند نفر در آموزشگاه تحصیل می‌نمایند؟

جدول ۲۷. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۲۶ پرسشنامه تحقیق

تعداد دانش‌آموزان	فراوانی	درصد فراوانی
۱-۱۰۰	۱۰	۱۴/۲۸
۱۰۱-۲۰۰	۱۵	۲۱/۴۳
۲۰۱-۳۰۰	۳۰	۴۲/۸۶
۳۰۱-۴۰۰	۱۰	۱۴/۲۸
۴۰۱-۵۰۰	۴	۵/۷۲
۵۰۱-۶۰۰	-	-
۶۰۱-۷۰۰	۱	۱/۴۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۲۷ می‌توان گفت که ۴۲/۸۶ درصد از مدارس دارای ۲۰۰ تا ۳۰۰ دانش‌آموز هستند.

سؤال ۲۷ پرسشنامه: کتابخانه دارای چند عضو است؟

جدول ۲۸. فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۲۷ پرسشنامه تحقیق

تعداد اعضا	فراوانی	درصد فراوانی
۱-۱۰۰	۱۱	۱۵/۷۲
۱۰۱-۲۰۰	۴۶	۶۵/۷۲
۲۰۱-۳۰۰	۱۰	۱۴/۲۸
۳۰۱-۴۰۰	۲	۲/۸۵
۴۰۱-۵۰۰	۱	۱/۴۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۲۸ می‌توان بیان داشت که ۶۵/۷۲ درصد از کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب استان گیلان بین ۱۰۱ تا ۲۰۰ عضو دارند.

سؤال ۲۸ پرسشنامه: رابطه کتاب‌های کتابخانه با درس‌های کلاسی و کمک‌آموزشی دانش‌آموزان تا چه اندازه است؟

جدول ۲۹. جدول فراوانی پاسخ به سؤال ۲۸ پرسشنامه

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
خیلی زیاد	-	-
زیاد	۴	۵/۷۳
متوسط	۵۶	۸۰
کم	۱۰	۱۴/۲۸
خیلی کم	-	-
جمع	۷۰	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۲۹ مشاهده می‌گردد، ۸۰ درصد کتاب‌های کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب استان گیلان به‌طور متوسط با کتاب‌های درسی و کمک‌آموزشی دانش‌آموزان مرتبط هستند.

سؤال ۲۹ پرسشنامه: تعداد کتاب‌های کتابخانه شما در زمینه‌های مشخص شده به چه مقدار است؟

با مشاهده جدول ۳۰ درمی‌یابیم که ۸۷/۱۴ درصد کتابخانه‌های آموزشگاه‌های غرب استان گیلان زیر ۱۰۰ جلد کتاب علمی و فنی دارند. ۶۱/۴۳ درصد زیر ۱۰۰ جلد داستان و ۷۱/۴۳ درصد کمتر از ۱۰۰ جلد کتاب شعر و ادبیات دارند. ۱۰۰ درصد این کتابخانه‌ها کمتر از ۱۰۰ جلد دایرةالمعارف دارند. ۶۱/۴۲ درصد کمتر از ۱۰۰ جلد کتاب‌های مذهبی، ۶۴/۲۸ درصد کمتر از ۱۰۰ جلد کتابخانه‌های تاریخ و داستان‌های تاریخی موجودی دارند، و ۷۴/۲۹ درصد کمتر از ۱۰۰ جلد کتاب‌های درسی و کمک‌آموزشی دارند. همچنین، تعداد کتاب‌های سرگرمی و بازی و هنری بیش از ۹۵/۷۱ درصد این کتابخانه‌ها زیر ۱۰۰ جلد است.

سؤال ۳۰ پرسشنامه: کدامیک از مواد و منابع زیر در کتابخانه آموزشگاه موجود است؟

با توجه به جدول ۳۱، استنباط می‌گردد که بیشترین منابع موجود در کلیه کتابخانه فرهنگ لغت (۷۸/۶ درصد) است.

سؤال ۳۱ پرسشنامه: کتابخانه آموزشگاه شما در چه وضعیتی قرار دارد؟

جدول ۳۲. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۳۱ پرسشنامه تحقیق

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۲	۲/۹
مخصوص دانش آموز	۲۹	۴۱/۴
مخصوص دانش آموز و معلم	۳۱	۴۴/۳
دانش آموز و معلم هر کدام مستقل	۴	۵/۷
هر کلاس یک کتابخانه	۳	۷/۳
نامعلوم	۱	۱/۴
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۳۲ درمی‌یابیم ۴۴/۳ درصد کتابخانه‌های آموزشگاه‌های مورد مطالعه مخصوص دانش آموز و معلم هستند و ۴۱/۴ درصد کتابخانه‌ها فقط مخصوص دانش آموزان‌اند.

پرسش اساسی پنجم. آیا نیروی انسانی به کار گرفته شده در اداره کتابخانه براساس معیارهای کتابخانه آموزشگاهی گزینش شده است؟

جهت مطالعه و بررسی پنجمین استاندارد موردنظر ۵ سؤال طرح گردیده است که به بررسی تک تک سؤال‌ها می‌پردازیم.

سؤال ۳۲ پرسشنامه: چه کسی مسئولیت کتابخانه را به عهده دارد؟

جدول ۳۳. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۳۲ پرسشنامه تحقیق

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۱	۱/۴
کتابدار	۳۰	۴۲/۹
مدیر	۳	۴/۳
معاون	۸	۱۱/۴
پرورشی	۱۴	۲۰
شورای دانش آموزی	۲	۲/۹
دانش آموز	۱۱	۱۵/۷
سایر	۱	۱/۴
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۳۳ می‌توان بیان نمود، ۴۲/۹ درصد از کتابخانه توسط کتابدار اداره می‌شود و سایر کتابخانه‌ها توسط سایر عوامل اجرایی مدرسه یا دانش آموزان اداره می‌گردند.

سؤال ۳۳ پرسشنامه: اداره‌کننده کتابخانه دارای کدام یک از مدارک زیر است؟

جدول ۳۴. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۳۳ پرسشنامه تحقیق

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
بی جواب	۱	۱/۴
محصل	۱۷	۲۴/۳
دیپلم	۴	۵/۷
فوق دیپلم	۳۳	۴۷/۱
کارشناسی	۱۴	۲۰
کارشناسی ارشد	۱	۱/۴
جمع	۷۰	۱۰۰

سؤال ۳۴ پرسشنامه: آیا اداره‌کننده کتابخانه دوره کوتاه مدت کتابداری دیده است یا نه؟

جدول ۳۵. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۳۴ پرسشنامه تحقیق

پاسخها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۴	۵/۷
بله	۱۱	۱۵/۷
خیر	۵۵	۷۸/۶
جمع	۷۰	۱۰۰

جدول ۳۶. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۳۵ پرسشنامه تحقیق

مهارت‌ها	توانایی ارتباط مثبت	توانایی درک کاربران	توانایی همکاری و تعاون با دبیران	شناخت و درک گونه‌گونی فرهنگ‌ها	شناخت نظریه‌های نوین یادگیری	آگاهی از برنامه‌های درسی	آگاهی از مهارت‌های اطلاع‌یابی، اطلاع‌رسانی	شناخت کامل مجموعه کتاب‌ها	آگاهی از مواد اطلاع‌یابی موجود در بازار	دانش و معاونت در حوزه مدیریت و ترویج خدمات کتابخانه	دانش و مهارت در حوزه خدمات فنی و تکنولوژی اطلاعات
فراوانی	۳۹	۷	۳۴	۲	۱	۴	۳	۱۸	۱	۱	۱
درصد فراوانی	۵۵/۷	۱۰	۴۸/۶	۲/۹	۱/۴	۵/۷	۴/۳	۲۵/۷	۱/۴	۱/۴	۱/۴

همان‌طور که در جدول ۳۷ مشهود است فقط ۸/۶ درصد از کتابداران از وجود کمک کتابدار بهره‌مند هستند و بدون مسئول فنی‌اند.

پرسش اساسی ششم. آیا کتابخانه‌ها در ارائه خدمات و انجام فعالیت‌ها براساس استانداردها عمل می‌نمایند؟
به منظور بررسی و مطالعه ششمین استاندارد مورد مطالعه در این پژوهش، ۱۰ سؤال طرح‌گردیده است:

سؤال ۳۷ پرسشنامه: تهیه و انتخاب نوع کتاب برای کتابخانه با چه کسی است؟

جدول ۳۸. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۳۷ پرسشنامه پژوهش

پاسخ‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بی‌جواب	۱	۱/۴
کتابدار	۹	۱۲/۹
معلم	۱۲	۱۷/۱
کارشناسی امور تربیتی	۵	۷/۱
مدیر و معاون	۴۱	۵۸/۶
اداره	۲	۲/۹
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۳۵ می‌توان بیان نمود، ۱۵/۷ درصد از مسئولان کتابخانه‌های مدارس مورد مطالعه دوره کوتاه‌مدت ضمن خدمت مرتبط را طی نموده‌اند.

سؤال ۳۵ پرسشنامه: اداره‌کننده کتابخانه آموزشگاه دارای کدامیک از مهارت‌های زیر است؟

با توجه به جدول ۳۶، می‌توان اظهار داشت ۵۵/۷ درصد کتابداران از توانایی برقراری ارتباط مثبت برخوردار هستند که تنها مهارت آنان است. همچنین کتابخانه‌ها از کتابداران دارای توانایی آگاهی از مواد و منابع اطلاعاتی موجود در بازار برخوردار نیستند.

سؤال شماره ۳۶ پرسشنامه: در اداره کتابخانه آموزشگاه چه افراد دیگری رئیس کتابخانه را یاری می‌نمایند؟

جدول ۳۷. فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۳۶ پرسشنامه پژوهش

گزینه‌ها	کمک کتابدار	مسئول فنی
فراوانی	۶	-
درصد فراوانی	۸/۶	-

با توجه به داده‌های جدول ۳۸ می‌توان بیان نمود که در ۵۸/۶ درصد کتابخانه‌های مورد مطالعه، تهیه و انتخاب کتاب با مدیران معاونان مدارس است و فقط در ۱۲/۹ درصد مسئولیت برعهده کتابدار است.

سؤال ۳۸ پرسشنامه: چند وقت یکبار اقدام به خرید کتاب می‌کنید؟

جدول ۳۹. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۳۸ پرسشنامه پژوهش

پاسخ‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
۶ ماه یکبار	۳۳	۴۷/۱
۳ ماه یکبار	۱	۱/۴
سالی یکبار	۳۶	۵۱/۴
جمع	۷۰	۱۰۰

با مشاهده جدول ۳۹ درمی‌یابیم که ۵۱/۴ درصد کتابخانه‌های آموزشگاه‌های مورد مطالعه در هر سال یکبار، ۴۷/۱ درصد آنها هر ۶ ماه یکبار، و فقط ۱/۴ آنها هر ۳ ماه یکبار اقدام به تهیه کتاب می‌نمایند.

سؤال ۳۹ پرسشنامه: اغلب کتاب‌های کتابخانه شما از نظر صحافی و کیفیت ظاهری در کدام وضعیت قرار دارند؟

جدول ۴۰. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۳۹ پرسشنامه تحقیق

پاسخ‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۱	۱/۴
خیلی خوب	۴	۵/۷
خوب	۲۸	۴۰
متوسط	۳۰	۴۲/۹
بد	۷	۱۰
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به اطلاعات جدول ۴۰ متوجه می‌شوید که اغلب کتاب‌ها (۸۸/۶ درصد) از نظر صحافی و کیفیت در حد متوسط به بالا و خوب قرار دارند.

سؤال ۴۰ پرسشنامه: «آیا کتاب‌های کتابخانه شما از نظر سنی و موضوعی پاکسازی شده‌اند؟

جدول ۴۱. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۴۰ پرسشنامه پژوهش

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بی‌جواب	۱	۱/۴
بله	۱۶	۲۲/۹
خیر	۵۳	۷۵/۷
جمع	۷۰	۱۰۰

با مشاهده جدول ۴۱ درمی‌یابیم که فقط ۲۲/۹ درصد از کتابخانه‌های مورد مطالعه اقدام به پاکسازی سنی و موضوعی نموده‌اند.

سؤال ۴۱ پرسشنامه: «کتابخانه آموزشگاه شما در هفته چند ساعت فعال است؟»

جدول ۴۲. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۴۱ پرسشنامه تحقیق

میزان ساعت	فراوانی	درصد فراوانی
۳	۱	۱/۴۲
۶	۴۴	۶۲/۸۶
۱۸	۲	۲/۸۶
۲۰	۳	۴/۲۹
۲۴	۱۴	۲۰
۲۸	۲	۲/۸۶
۳۶	۱	۱/۴۲
۳۶	۳	۴/۲۹
جمع	۷۰	

عمل می شود؟»

جدول ۴۵. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۴۴ پرسشنامه

پژوهش

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۲	۲/۹
۲ کتاب، یک هفته	۳۰	۴۲/۹
بیشتر یا کمتر	۳۸	۵۴/۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به داده های جدول ۴۵ درمی یابیم ۴۲/۹ درصد کتابخانه‌ها ۲ کتاب برای یک هفته را به امانت می دهند، و ۵۴/۳ درصد از این روش تبعیت نمی نمایند.

سؤال ۴۵ پرسشنامه: «دانش آموزان به چه میزان از کتاب‌های کتابخانه استفاده کافی می نمایند؟»

جدول ۴۶. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۴۵ پرسشنامه

پژوهش

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۴	۵/۷
خوب	۱۲	۱۷/۱
متوسط	۴۲	۶۰
کم	۱۲	۱۷/۱
جمع	۷۰	۱۰۰

با مشاهده داده‌های جدول ۴۶ درمی یابیم که ۶۰ درصد دانش آموزان از کتاب‌های موجود در کتابخانه‌های آموزشگاه‌ها بهره می برند.

سؤال ۴۶ پرسشنامه: «علت عدم استفاده

با توجه به داده‌های جدول ۴۲ درمی یابیم که ۶۲/۸۶ درصد از کتابخانه‌های مورد مطالعه در هفته به میزان ۶ ساعت فعال هستند.

سؤال ۴۲ پرسشنامه: «ساعات استفاده از کتابخانه آموزشگاه چه موقعی است؟»

جدول ۴۳. نمودار فراوانی پاسخها به سؤال ۴۲ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
زنگ تفریح	۶۹	۹۸/۶
قبل از کلاس	۱	۱/۴
جمع	۷۰	۱۰۰

با مطالعه داده‌های جدول ۴۳ درمی یابیم که ۹۸/۶ درصد از مراجعه‌ها به کتابخانه در زمان‌های زنگ تفریح صورت می گیرد.

سؤال ۴۳ پرسشنامه: «روش و مقررات امانت سپاری کتاب به کدام شیوه است؟»

جدول ۴۴. جدول فراوانی پاسخها به سؤال ۴۳ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
یک هفته	۴۳	۶۱/۴
۱۰ روز	۱۹	۲۷/۱
۱۵ روز	۵	۱/۷
بدون محدودیت	۳	۴/۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با مشاهده جدول ۴۴ درمی یابیم که مدت زمان امانت کتاب در ۶۱/۴ درصد از کتابخانه‌های مورد مطالعه غرب گیلان یک هفته است.

سؤال ۴۴ پرسشنامه: «در امانت دادن کتاب و تعداد آن به دانش آموزان به چه روشی

مناسب دانش‌آموزان از کتاب‌ها چیست؟»

جدول ۴۷. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۴۶ پرسشنامه

پژوهش

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
کتاب کافی نیست	۵۸	۸۲/۹
فقدان کتاب مورد علاقه	۸	۱۱/۴
نداشتن وقت کافی	۱	۱/۴
عدم علاقه به مطالعه	۳	۴/۳
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول ۴۷ درمی‌یابیم که ۸۲/۹ درصد از کتابداران علت عدم استفاده مناسب از کتاب‌ها توسط دانش‌آموزان را نبودن کتاب کافی ذکر می‌نمایند.

پرسش اساسی هفتم. آیا خدمات و امکانات کتابخانه مدرسه براساس استانداردها ترویج و تبلیغ می‌شوند؟

به منظور بررسی و مطالعه هفتمین استاندارد موردنظر در این پژوهش ۳ سؤال مطرح گردیده است:

سؤال ۴۷ پرسشنامه: «دانش‌آموزان به چه صورت از فعالیتهای کتابخانه مدرسه آگاهی می‌یابند؟»

جدول ۴۸. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۴۸ پرسشنامه پژوهش

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۱	۱/۴
نصب اطلاعیه	۴۸	۶۸/۶
اعلان مدیر در مراسم صبحگاهی	۱۸	۲۵/۷
اعلان کتابدار در سر صف یا کلاس	۱	۱/۴
اعلان دبیر	۲	۲/۹
جمع	۷۰	۱۰۰

با توجه به جدول ۴۸ درمی‌یابیم که ۶۸/۶ درصد اطلاع‌رسانی کتابخانه‌ها از طریق نصب اطلاعیه در تابلوی اعلانات صورت می‌گیرد.

سؤال ۴۸ پرسشنامه: «جهت تشویق دانش‌آموزان به بهره‌گیری از کتابخانه کدام موارد به کار می‌رود؟»

جدول ۴۹. جدول فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۴۸ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
بدون جواب	۱	۱/۴
برپایی نمایشگاه	۵۳	۷۵/۷
تهیه راهنمای کتابخانه	۶	۸/۶
تهیه و توزیع فهرست و منابع	۷	۱۰
تهیه و توزیع صورت کتاب‌های تازه	۳	۴/۳
جمع	۷۰	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۴۹ نمایان است، ۷۵/۷ درصد از کتابداران کتابخانه‌های آموزشگاه‌های مورد مطالعه، با برگزاری نمایشگاه‌های کوچک، مبادرت به تشویق دانش‌آموزان جهت بهره‌گیری از کتاب‌های کتابخانه می‌نمایند.

سؤال ۴۹ پرسشنامه: «کدام یک از مراسم و برنامه‌ها داخل مدرسه جهت تبلیغ کتابخانه اجرا گشته است؟»

جدول ۵۰. فراوانی پاسخ‌ها به سؤال ۴۹ پرسشنامه تحقیق

گزینه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
روز جهانی کتاب کودک	۱۰	۱۴/۲۹
روز کتابداری	۷	۱۰
هفته کتاب	۴۸	۶۸/۵۷
ملاقات و سخنرانی نویسندگان	۱	۱/۴۲
سایر موارد	۲	۲/۸۶
بدون جواب	۲	۲/۸۶
جمع	۷۰	۱۰۰

با مشاهده جدول ۵۰ درمی‌یابیم که جهت تبلیغ کتابخانه‌ای در ۶۸/۵۷ درصد از کتابخانه‌های آموزشگاه‌های مورد مطالعه، مراسم هفته کتاب برگزار می‌گردد و سایر برنامه‌های مرتبط کمتر برگزار می‌گردد.

نتیجه‌گیری

در این بخش براساس سؤالات اساسی پژوهش و مقایسه با برخی پژوهش‌های قبلی به نتیجه‌گیری می‌پردازیم.

- خط‌مشی و سیاست‌ها: تنها ۴/۳ درصد کتابخانه‌های آموزشگاهی مورد پژوهش مقررات و قوانین مدونی در زمینه خط‌مشی و سیاست‌ها دارند. در تمامی پژوهش‌های قبلی که به این سؤال پرداخته‌اند مانند صمدی علی‌نیا (۱۳۸۵) این نکته ثابت شده است که عدم خط‌مشی مدون یکی از مشکلات کتابخانه‌های آموزشگاهی است (۷).

- بودجه: در ۸۲/۹ درصد موارد میزان بودجه کتابخانه نامعلوم است و مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده بودجه کتابخانه‌ها معاونت پژوهشی است. در پژوهش جمشیدی، ۹۱/۲۷ درصد کتابخانه‌ها فاقد بودجه معین و اختصاصی

هستند (۵). صمدی علی‌نیا (۱۳۸۵) نیز ثابت کرد هیچ‌کدام از نمونه‌های جامعه آماری مورد تحقیقش دارای بودجه معین نیستند و مهم‌ترین منبع تأمین بودجه معاونت‌های پژوهشی هستند. می‌توان گفت این مشکل در کتابخانه‌های آموزشگاهی عمومیت دارد (۷).

- فضا و تجهیزات: تمامی کتابخانه‌ها کمتر از ۴۳ متر فضا در اختیار دارند. تعداد صندلی و میزهای مطالعه آنها کمتر از حد استاندارد است. در تحقیق جمشیدی (۱۳۸۶) تنها ۸۰/۹۷ درصد جامعه آماری مورد تحقیق دارای کتابخانه هستند (۵).

- مجموعه: مجموعه ۶۷/۱ درصد کتابخانه‌های مدارس براساس موضوعی طبقه‌بندی شده است و ۸۰ درصد آنها به‌صورت قفسه باز اداره می‌شوند. بیش از نصف جامعه آماری مورد پژوهش کمتر از ۱۵۰۰ کتاب دارند و تنها ۱ کتابخانه مجموعه‌ای در حدود ۵۰۰۰ جلد کتاب دارد. بیشتر کتاب‌ها مذهبی هستند. تعداد کم کتاب‌ها نسبت به تعداد دانش‌آموزان در سایر پژوهش‌ها به نحوی مشخص شده، به‌عنوان مثال در پژوهش بنی‌اقبال و رزاقی اصفهانی (۱۳۸۵) نسبت کتاب‌های مرتبط با مواد درسی کمتر از یک جلد به‌ازای هر دانش‌آموز است (۱).

- نیروی انسانی: ۴۲/۹ درصد کتابخانه‌های مدارس توسط کتابدار و ۲۰ درصد توسط معلم پرورشی اداره می‌شوند. مدرک تحصیلی ۴۷/۱ درصد کتابداران فوق دیپلم است. مسئولان کتابخانه‌های مدارس دوره‌های ضمن خدمت کوتاه‌مدت را طی ننموده‌اند.

جمشیدی نیز به این نتیجه رسید که ۳۲/۸۳ درصد از کتابخانه‌ها به وسیله کتابداران اداره می‌شوند و فقط سرپرست ۹/۳۴ درصد از آنها در رشته کتابداری تحصیل کرده‌اند. کمبود کتابداران تمام وقت و متخصص از مشکلات پایه کتابخانه‌های آموزشی است که با وجود اثبات در پژوهش‌های مختلف هنوز اقدام جدی برای حل این موضوع صورت نگرفته است (۷).

تعداد کم کتابداران در سایر پژوهش‌ها به گونه‌ای دیگر مشخص شده است. از جمله در تحقیق بنی‌اقبال و رزاقی اصفهانی (۱۳۸۵) به ازای هر ۲۹۳۰ دانش‌آموز یک کتابدار وجود دارد (۱).

- ارائه خدمات و انجام فعالیت‌ها: انتخاب و تهیه ۵۸/۶ درصد کتاب‌ها توسط مدیر و معاونان و ۱۲/۹ درصد برعهده کتابدار می‌باشد. ۸۶/۸۶ درصد از این کتابخانه‌ها فقط ۶ ساعت در هفته فعال هستند. ۶/۹۸ دانش‌آموزان در زنگ تفریح از کتابخانه استفاده می‌کنند. ۱۰۰ درصد آنها حداقل سالی یک بار خرید کتاب برای کتابخانه دارند. ۹۸/۶ درصد از مراجعه‌ها در زنگ تفریح به کتابخانه‌ها انجام می‌شود. ۶۱/۴ درصد این کتابخانه‌ها به مدت یک هفته کتاب را به امانت می‌دهند. بنی‌اقبال دریافته است میزان استفاده از کتابخانه و بهره‌گیری از خدمات کتابخانه برای هر دانش‌آموز سه دقیقه در هفته است (۱).

- ترویج و تبلیغ خدمات و امکانات: ۶۸/۶ درصد از اطلاع‌رسانی کتابخانه‌ها از طریق نصب اطلاعیه در تابلوی اعلانات صورت می‌گیرد. ۷۵/۷ درصد از طبق برپایی

نمایشگاه دانش‌آموزان را تشویق به بهره‌گیری از کتابخانه می‌کنند.

با وجود پذیرش ضرورت توسعه و تقویت کتابخانه‌های آموزشی از سوی مسئولان آموزش و پرورش کشور، عملاً شاهد ضعف کمی و کیفی کتابخانه‌های آموزشی هستیم. این ضعف‌ها از جنبه‌های گوناگون مانند نیروی انسانی، بودجه، مجموعه، سازماندهی، و خدمات در پژوهش‌های گوناگونی که در گذشته در این زمینه انجام شده و در این پژوهش تا حدودی به آنها اشاره شد، نزدیک کردن کتابخانه‌های آموزشی به استانداردهای جهانی و حتی ملی نیازمند توجه جدی مسئولان در جهت است.

پیشنهادها

۱. تأسیس کتابخانه مرکزی آموزشی جهت سازماندهی و انجام کارهای فنی مربوط به کتاب‌ها به صورت متمرکز؛
۲. تدوین آیین‌نامه‌ای مستقل برای کتابخانه‌های آموزشی؛
۳. در نظر گرفتن بودجه مستقل برای کتابخانه‌های آموزشی؛
۴. استخدام و به کارگیری دانش‌آموختگان رشته کتابداری در کتابخانه‌های آموزشی؛

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

۱. بررسی تطبیقی میزان موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس که دارای کتابخانه‌های مجهز و کتابداران تمام وقت هستند با سایر مدارس؛
۲. بررسی وضعیت کتابخانه‌های آموزشی

دبستانی، پیش دبستانی، و راهنمایی و ارائه الگوی مطابق با استانداردها؛ و
۳. بررسی وضعیت کتابخانه‌های آموزشی سایر مناطق کشور.

منابع

۱. بنی‌اقبال، ناهید؛ رزاقی‌اصفهانی، ترانه. «بررسی وضعیت کتابخانه‌های مراکز پیش‌دانشگاهی عادی- دولتی شهر تهران از نظر انطباق آنها با مواد درسی رشته‌های مختلف تحصیلی». *فصلنامه کتاب*، دوره هفدهم، ۲ (تابستان ۱۳۸۵): ۹۷-۱۱۴.
۲. بهمن‌آبادی، علیرضا. «جایگاه کتابخانه‌های آموزشی در نظام جدید آموزش و پرورش». *فصلنامه کتاب*، دوره سوم، ۲ (تابستان ۱۳۷۱): ۲۱۰-۲۳۴.
۳. بهمنیار، فرانک. «راهنمای ارزشیابی کتابخانه‌های آموزشی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران، ۱۳۵۵.
۴. تقی‌پورحیدری، مهدی. «طرح پیشنهادی تأسیس سازمان و شبکه کتابخانه‌های آموزشی در نظام آموزش و پرورش ایران و سطح قابلیت اجرایی آن از دیدگاه متخصصان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، ۱۳۷۵.
۵. جمشیدی، نظام. «بررسی وضعیت کتابخانه‌های آموزشی مقطعی متوسطه استان کرمانشاه و مقایسه آن با استانداردهای ایفلا برای کتابخانه‌های آموزشی». به منظور ارائه راهکارهایی جهت بهینه‌سازی وضعیت آنها». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه چمران اهواز، ۱۳۸۶. [قابل دسترسی در]:

<http://www.payannameh.persianblog.ir/>
۶. شرافتی، ثریا. «وضعیت کتابخانه‌های آموزشی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویراحمد». *فصلنامه کتاب*، دوره پانزدهم، ۱ (بهار ۱۳۸۳): ۱۴۵-۱۵۳.
۷. صمدی علی‌نیا، ربابه؛ سپهر، فرشته؛ بزرگی، اشرف‌السادات. «بررسی وضعیت کیفی کتابخانه‌های دبیرستانی شهر اصفهان از لحاظ مدیریت، نیروی انسانی، بودجه، منابع، و فضا و جایگاه این کتابخانه‌ها در بدنه آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴». *نما*، دوره ششم، ۳ (دی ۱۳۸۵). [قابل دسترسی در]:

http://www.irandoc.ac.ir/Data/E_J/vol6/samadi_alinia_abs.htm

8. Baugham, James. " School libraries and MCAS ". A paper Presented at a Symposium Sponsored by the Graduate School of Library and Information Simmons Science College Boston, Massachusetts, 2000. [on-line]. Available: <http://web.simmons.edu/%7Ebaughman/mcas-school-libraries/Baughman%20Paper.pdf>

9. Coish, David. "Canadian school libraries and teacher-librarians: results from the 2003/04infpration and Communications Technologies in School survey". 2005. [on-line]. Available: <http://www.statcan.ca/english/research/81-595-MIE/81-595-MI2005028.pdf>.

10. Craver, K. W. "Shaping our future: the role of school library media centers". *School Library Media Quarterly*, Vol.24, No.1 (1995): 13- 18.

com/ NR/ rdonlyres/ etnqoe4tkwbjrltxbue
fu5qcpnjldlo6lahqvx465 ptmezoesuiv3az
lnasiyrcnqcio24i3umcjv6pruhewdlwiyg/
W04-librariesachievement.pdf

تاریخ تأیید: ۱۳۸۷/۸/۱۹

11. Lance, Keith Curry. "Libraries and student achievement: the importance of school libraries for improving student test scores". Threshold (Winter 2004). [online]. Available: [http:// www. ciconline.](http://www.ciconline.com)

